

Innowacje i przedsiębiorczość: Badanie działań wspierających innowacje i rozwój przedsiębiorczości w kujawsko-pomorskim.

1. Wstęp

Jak wskazuje na swojej stronie internetowej Polski Fundusz Rozwoju innowacja „to wdrożenie nowego lub znacząco udoskonalonego produktu (wyrobu lub usługi) lub procesu, nowej metody marketingowej lub nowej metody organizacyjnej w praktyce gospodarczej, organizacji miejsca pracy lub stosunkach z otoczeniem”. Z kolei działalność innowacyjna jest „działalnością związaną z przygotowaniem i uruchomieniem wytwarzania nowych lub udoskonalonych materiałów, wyrobów, urządzeń, usług, procesów lub metod, przeznaczonych do wprowadzenia na rynek albo do innego wykorzystania w praktyce”².

Przedsiębiorczość definiowana była na różne sposoby. Teoria Cantillona zakłada, że przedsiębiorcy podejmują ryzyko w warunkach niepewności – kupują oni towary po znanej sobie cenie, by następnie sprzedać je po cenie nieznaney. Według Saya jest to zachowanie przedsiębiorcy, które polega na przeniesieniu zasobu z obszaru o niższej wydajności do obszaru o wyższej wydajności, co pozwala mu na osiągnięcie zysku. Z kolei dla Schumpetera jest to wprowadzenie nowych kombinacji organizacji firmy – nowych produktów, ich wytwarzania, nowych rynków zbytu, budowaniu nowych form gospodarczych czy

¹ Michał Adam Szymański – prawnik, absolwent Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego, a także Szkoły Prawa Słowackiego realizowanej na Uniwersytecie Jagiellońskim oraz Szkoły Prawa Ukraińskiego realizowanej na Uczelni Łazarskiego w Warszawie. Aktualnie student Studiów Podyplomowych „Prawo Ochrony Środowiska” oraz Studiów Podyplomowych „Transformacja Energetyczno-Klimatyczna. Prawo Odnawialnych Źródeł Energii” na Uniwersytecie Wrocławskim oraz Studiów Podyplomowych „Prawo nowoczesnych technologii” na Akademii Leona Koźmińskiego w Warszawie. W przeszłości związany m. in. z administracją publiczną (Ministerstwo Sprawiedliwości), sektorem rolnych (jako analityk prawny w Instytucie Gospodarki Rolnej) i medialnym (m. in. portalem Świat Rolnika) oraz licznymi organizacjami pozarządowymi. Autor licznych publikacji naukowych z zakresu nauk prawnych - w językach polskim, angielskim oraz włoskim.

² <https://pfr.pl/slownik/slownik-innowacja.html> [dostęp on-line: 14.12.2023].

odkrywaniu nowych źródeł zaopatrzenia w surowce oraz materiały. Wreszcie dla McClellanda przedsiębiorczość to wyróżniająca zdolność do ponoszenia ryzyka³.

Art. 4 ustawy z dnia 30 kwietnia 2018 r. Prawo przedsiębiorców (Dz. U. 2018 poz. 646) wskazuje, że przedsiębiorcą jest osoba fizyczna, osoba prawna lub jednostka organizacyjna niebędąca osobą prawną, której odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną, wykonująca działalność gospodarczą.

Zarówno innowacje, jak i przedsiębiorczość są obszarami ważnymi dla prawidłowego rozwoju i funkcjonowania państwa. W ramach działów administracji rządowej dział gospodarka skupia się, między innymi, na innowacyjności (art. 9 ust. 1 ustawy z dnia 4 września 1997 r. o działach administracji rządowej, Dz. U. 1997 nr 141 poz. 943), a do ministra właściwego do spraw gospodarki należą sprawy rozwoju przedsiębiorczości (art. 9 ust. 2 pkt. 4 tejże ustawy). Jak wyglądają innowacje i przedsiębiorczość w województwie kujawsko-pomorskim?

2. Innowacje w kujawsko-pomorskim

Dokumentem który kształtuje politykę innowacji w województwie jest Regionalna Strategia Inteligentnej Specjalizacji (RIS3) 2021+ (dalej: Strategia), będąca dokumentem operacyjnym dla Strategii rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do 2030 roku – Strategia Przyspieszenia 2030+. W dokumencie wskazano, że samorząd województwa „posiada potencjał instytucjonalny dla kształtowania polityki oraz programowania i prowadzenia działań operacyjnych, a także ich finansowania i mierzenia osiągniętych efektów – w zakresie rozwoju gospodarczego, w tym także aspektów gospodarki innowacyjnej. Należy tu wspomnieć przede wszystkim o spółkach Samorządu Województwa, jednostkach budżetowych oraz strukturach w ramach Urzędu Marszałkowskiego”⁴. Dla kształtowania i prowadzenia polityki rozwoju innowacyjnej gospodarki szczególne znaczenie mają dwie

³ J. Augustyńczyk, *Przedsiębiorczość w wybranych teoriach ekonomicznych*, „Współczesne problemy ekonomiczne w badaniach młodych naukowców. T.4, Teoria i praktyka”, Gruszewska E. (red.), Białystok 2020, s. 28-42

⁴ *Regionalna Strategia Inteligentnej Specjalizacji (RIS3) 2021+*, s. 8.

spółki samorządowe, a są nimi Kujawsko-Pomorska Agencja Innowacji sp. z o. o. oraz Kujawsko-Pomorskie Centrum Naukowo-Technologiczne sp. z o. o.⁵

Według strategii ważną rolę pełnią tzw. inteligentne specjalizacje. Inteligentna specjalizacja to „partycypacyjny i przedsiębiorczy proces polegający na identyfikacji dziedzin gospodarki regionu, które będą stanowiły jego przewagę komparatywną w skali regionów krajowych i europejskich”. Działania te mają przyczynić się do wsparcia określonych obszarów gospodarki i nauki celem uzyskania przez region przewagi konkurencyjnej na bazie innowacyjności przedsiębiorstw wdrażających badania naukowe⁶.

Wskazać należy, że w latach 2018-2020 w regionie 29% przedsiębiorstw przemysłowych oraz 31,3% przedsiębiorstw z sektora usług wykazało aktywność innowacyjną. Jest to wynik poniżej polskiej średniej, gdyż, w skali kraju, wskaźniki te wynoszą – odpowiednio – 36,7% oraz 33%⁷.

3. Przedsiębiorczość w kujawsko-pomorskim

Jak wskazuje Kujawsko-Pomorski Fundusz Rozwoju w regionie bezrobocie utrzymuje się na poziomie wyższym niż średnio w Polsce, przy czym od lat sytuacja regularnie się poprawia – tendencję tę zaburzyła epidemia COVID-19, która spowodowała wzrost bezrobocia, jednak w 2021 roku stopa bezrobocia znów się obniżyła⁸.

W raporcie „Kujawsko-pomorski rynek pracy w 2020 roku” przeczytać można, że „niepokojącym zjawiskiem w województwie kujawsko-pomorskim jest utrzymujący się niski poziom przedsiębiorczości. W 2019 roku (dane najaktualniejsze) na 10 tys. mieszkańców przypadało 982 podmioty. Było to o 193 podmioty mniej niż średnio w kraju”⁹.

⁵ *Ibidem*, s. 9.

⁶ *Ibidem*, s. 12.

⁷ <https://bydgoszcz.stat.gov.pl/opracowania-biezace/opracowania-sygnalne/inne-opracowania/dzialalnosc-innowacyjna-przedsiębiorstw-w-województwie-kujawsko-pomorskim-w-latach-20182020,7,11.html> [dostęp on-line: 14.12.2023].

⁸ <https://kpfr.pl/rynek-pracy-w-kujawsko-pomorskim-w-2021-roku-co-wynika-z-raportu-urzedu-statystycznego/> [dostęp on-line: 14.12.2023].

⁹ *Kujawsko-pomorski rynek pracy w 2020 roku*, Toruń 2021, s. 17.

4. Potencjał rozwoju

Region posiada duży potencjał w postaci kapitału ludzkiego (choć potrzebne jest wsparcie na polu edukacji – wskazać należy, że na uczelniach wyższych w regionie dominującą ścieżką edukacyjną są nauki humanistyczne), jednocześnie jednak spotyka się z licznymi problemami oraz ich symptomami, takimi jak niedostateczne nakłady na badania i rozwój, niesatysfakcjonująca ilość zgłoszeń patentowych pochodzącymi z województwa, niewielka ilość firm o charakterze przemysłowym, niewielkie nakłady finansowe, należące do jednych z najniższych w kraju. Wskazać też należy, że niskie wpływy ze sprzedaży innowacji świadczą o niewykorzystanym potencjale innowacyjnym województwa a także, że firmy z sektora MŚP cechuje niski poziom innowacyjności¹⁰.

Pomimo tego wskazać należy, że istnieje potencjał ku rozwojowi województwa. Ważnym elementem rozwoju przedsiębiorstw oraz innowacji w województwie mogą być klastry. Jak wskazuje Strategia: „Dla efektywnego wdrażania IS [inteligentnych specjalizacji – przyp. red.] niezbędne są zatem silne związki i interakcje pomiędzy poszczególnymi aktorami życia społeczno-gospodarczego regionu – przedsiębiorcami, instytucjami publicznymi, jednostkami naukowymi i badawczymi, jak również organizacjami otoczenia biznesu czy NGO, budujące ekosystem rozwoju przedsiębiorczości. Warunkiem koniecznym rozwoju innowacyjności województwa, są trwałe relacje i sieci współpracy przedsiębiorstw i instytucji – zarówno te o charakterze formalnym, jak i nieformalnym”¹¹. Wskazuje się, że sieciowanie może przyczynić się do wzmocnienia przedsiębiorstw i pozytywnie wpływać na rozwój innowacji w regionie.

Strategia klastrów sprawdza się w kluczowej dla województwa kujawsko-pomorskiego branży rolnej. W „Analizie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa” zwrócono uwagę, że regionalne klastry (np. Spizarnia Kujawsko-Pomorska czy Agro-Klastr Kujawy) skutecznie wpływają na rozwój gospodarki¹². Analogicznie sytuacja może mieć miejsce również w innych sektorach gospodarki. Warto w tym miejscu zwrócić zresztą uwagę na fakt, że rozwój inteligentnego rolnictwa w duchu tzw. *smart villages* może być dla województwa, którego gospodarka w dużej mierze opiera się na rolnictwie, ciekawym kierunkiem rozwoju. Opinię tę potwierdza zresztą Strategia, wskazująca, że w ramach dialogu z projektu Dialog 2.0

¹⁰ *Op. cit.*, s. 67.

¹¹ *Ibidem*, s. 79.

¹² *Analiza sytuacji społeczno-gospodarczej województwa*, Warszawa 2020, s. 101.

wskazano, iż branżami o wysokim potencjale do wzrostu są rolnictwo i przetwórstwo żywności, a także: branża chemiczna i podobne, branża papiernicza i zblizone, IT i usługi eksperckie w tym zakresie, inżynieria materiałowa i mechaniczna, branża budowlana i powiazane oraz branża transportowa¹³.

Rozwój innowacji w sektorze rolnym może wpłynąć pozytywnie nie tylko na zwiększenie wydajności produkcji rolnej – podkreślić należy, że innowacyjne rozwiązania mogą być wykorzystywane również w innych sektorach gospodarki. „Rolnictwo 4.0” może wpływać pozytywnie na cały rozwój regionalnej i krajowej gospodarki w stronę budowy Polski skutecznie wykorzystującej szanse, jakie stawia przed nią czwarta rewolucja przemysłowa.

Przypomnieć należy również, że województwo kujawsko-pomorskie, z racji na obecność w nim, należącego do Grupy Orlen, Anwilu, pełni ważną rolę w polskim przemyśle chemicznym. Również ten posiada potencjał ku temu by rozwijać w nim innowacje, które następnie mogą być wykorzystywane w innych obszarach życia gospodarczego.

Innym obszarem, który może być odważnym wejściem województwa w rewolucję 4.0 byłoby rozwijanie innowacyjnych działań powiazanych z kulturą i dziedzictwem narodowym. Region posiada duży potencjał turystyczny, co wynika m. in. z licznych zabytków obecnych w województwie (na czele ze starym miastem Torunia). Wykorzystywanie nowoczesnych technologii do wzmacniania pozytywnego wizerunku regionu jako atrakcyjnego turystycznie oraz urozmaicenie atrakcji turystycznych poprzez zastosowanie innowacyjnych narzędzi (takich jak, chociażby, VR) może mieć korzystny wpływ nie tylko na turystykę, ale również na innowacyjność regionalnej gospodarki.

Warto wskazać, że jedną z dynamicznie rozwijających się branż polskiej kultury jest branża gamingowa. Podobnie jak, chociażby, w regionach w których dochodzi do transformacji energetycznej, również i w województwie kujawsko-pomorskim produkcja gier wideo mogłaby pozytywnie wpływać na lokalną gospodarkę i jej innowacyjność.

Ważnym jest by do województwa ściągać nowych przedsiębiorców i inwestorów. Opracowanie Polskiej Agencji Inwestycji i Handlu wskazuje atuty województwa, którymi są: położenie w centrum Polski, dobry dostęp do infrastruktury społecznej, bogate zaplecze kulturowo-badawcze, bogactwo kulturowe i walory przyrodnicze, wysoko rozwinięte rolnictwo, tradycje przemysłowe, dobre warunki do rozwoju energetyki odnawialnej oraz

¹³ *Op. cit.*, s. 59.

obecność ośrodków wspierających przepływ nowoczesnych rozwiązań z nauki do przemysłu¹⁴. Czynniki te, odpowiednio wykorzystane, mogą wpłynąć na pojawienie się nowych inwestorów czy tworzenie w regionie start-upów.

Na zakończenie pragnę poczynić pewne rozważania, które, choć na pierwszy rzut oka fantastyczne, to w moim odczuciu nie są nierealne, niemożliwe do spełnienia, a ich realizacja pełniłaby rolę nie tylko symboliczną, ale również wpłynęłaby pozytywnie na rozwój regionalnej gospodarki. W 2023 roku, celem uhonorowania 550. rocznicy urodzin Mikołaja Kopernika, powołana została Akademia Kopernikańska. Być może jednak jeszcze bardziej odważną formą uhonorowania wybitnego polskiego naukowca mogłoby być przeniesienie np. Ministerstwa Rozwoju, Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości czy Agencji Rozwoju Przemysłu z Warszawy do Torunia. Istniejący od grudnia 2023 roku rząd Donalda Tuska zdecydował się dokonać pierwszego kroku ku decentralizacji administracji rządowej, tworząc na Śląsku Ministerstwo Przemysłu. Być może warto byłoby kontynuować ten trend (skrajna centralizacja sprawia, że Warszawa rozrasta się ze szkodą dla wielu części Polski, tymczasem w wielu kluczowych polskich miastach brak urzędów centralnych czy siedzib spółek Skarbu Państwa, których obecność mogłaby wpływać na zwiększenie lokalnego potencjału) i – w hołdzie dla astronoma, ale również celem rozwoju przedsiębiorczości i innowacji w województwie kujawsko-pomorskim.

5. Podsumowanie

Województwo kujawsko-pomorskie, w tym momencie, nie jest liderem innowacyjności czy przedsiębiorczości. W powszechnej świadomości społecznej kojarzy się ono głównie z turystyką oraz rolnictwem. Nic nie stoi jednak na przeszkodzie żeby i te obszary gospodarki stały się obszarami innowacyjnymi, a także, by rozwijać nowe branże w regionalnej gospodarce. Z pewnością należałoby zastanowić się nad sposobem zwiększenia znaczenia edukacji technicznej na uczelniach wyższych w województwie. Postulat przeniesienia jednej z instytucji (ministerstwa, spółki Skarbu Państwa odpowiedzialnej za rozwój etc.) z Warszawy np. do Torunia nie jest niemożliwy do realizacji – przypomnieć należy, że siedzibą Lotosu był

¹⁴ H. Godlewska-Majkowska, A. Komor, T. Pilewicz, D. Turek, P. Zarębski, M. Czernecki, M. Typa, *Atrakcyjność inwestycyjna regionów 2017. Województwo kujawsko-pomorskie*, Warszawa 2017, s. 5.

Gdańsk, siedzibą KGHM Polskiej Miedzi jest niewielki Lubin (co, oczywiście, wynika z faktu, że znajduje się on w zagłębiu miedziowym), a serce Polskiej Grupy Zbrojeniowej znajduje się w Radomiu – przedstawiam w formie postulatu pod ewentualną debatę. Skutki takiego rozwiązania i ich, ewentualny, pozytywny wpływ na innowacyjność regionu z pewnością zasługują na odrębną analizę.